

Sonda pro bakalářskou práci – příloha 1-3

Hana Mudrová

Cíle sondy

Zjistit povědomí veřejnosti o problémech starých lidí s nakládáním (hospodařením) s penězi a srovnáním s výsledky šetření v Domově pro seniory zjistit rozdíl mezi vnímáním schopností seniorů veřejností a pečovateli. Zajímaly mne také možné projevy ageismu. Hodnotí se zkušenost respondentů z posledních dvanácti měsíců.

Průzkumné problémy

1. Jaký je názor veřejnosti o schopnosti seniorů správně nakládat s penězi
2. Jaké jsou informace veřejnosti o samostatnosti seniorů a jejich problémech
3. Jak různé věkové kategorie lidí vnímají problematiku seniorů v dané oblasti
4. Nakolik odlišně vnímají problematiku pečovatelé klientů

Hypotézy o názorech veřejnosti

1. podle dotazovaných staří lidé ztrácejí schopnost správně nakládat s penězi a potřebují dohled nad hospodařením
2. podle dotazovaných by staří lidé měli být omezeni v rozhodování o vlastních penězích
3. mladší ročníky lidí jsou v problematice tolerantnější
4. podle dotazovaných se staří lidé bez pomoci nevyznají v nabídce současného zboží ani služeb, i když se dobře pohybují
5. nejvíce potřebnou péči je senior nad osmdesát let

Metody:

Anketní dotazník pro veřejnost, náhodně oslovené jedince v několika věkových kategoriích
Anketní dotazník pro rodinné příslušníky klientů, přijatých do domova pro seniory

Průběh zjišťování dat

Nejdříve jsem připravila dotazník s uzavřenými otázkami pro rodinné příslušníky žadatelů o službu nebo klientů našeho Domova pro seniory (máme 50 klientů). Pro veřejnost jsem připravila obdobný dotazník, pouze s první otázkou na to, zda je respondent přímým pečujícím a kde senior žije. Pro veřejnost jsem také pozměnila otázku na mobilitu, protože do DpS přicházejí lidé s vyšší mírou potřeby péče, velmi často v závislosti na pohybových omezeních. Dotazníky obsahují i možnost dalšího sdělení, případně upřesnění. Ve věkových kategoriích respondentů jsem zařadila věkové kategorie i pro respondenty do 30 let, protože se mezi pečujícími nacházejí i vnučky našich žadatelů nebo klientů, což by bylo možné očekávat i jinde.

Podařilo se mi průběžně data od rodinných příslušníků získávat, i když někteří příslušníci zdvořile odmítli. Dotazníky jsem shromažďovala od začátku června do 20. srpna, s deseti respondenty jsem je přímo vyplnila. Získala jsem 39 vyplněných listů.

Hodlala jsem oslovit veřejnost v červenci na Festivalu Fantazie, ale nedovedla jsem odhadnout, kolik respondentů se mi podaří získat. Nečekaně tam v jeden den přijelo mnoho návštěvníků, kteří ve frontě čekali na vstup. Byli to lidé různého věku, většinou doprovázeli děti (měly tu program pro několik stovek účastníků). Měla jsem s sebou dotazníky pro veřejnost, takže jsem využila příležitosti a oslovila několik desítek lidí přímo ve frontě, ochotně si zpestřili čekání. Byli z celé republiky, celkem mi vyhovělo 93 respondentů.

Jako poslední jsem oslovila klienty Domova pro seniory v Hranicích ve zvláštním šetření. Dotazník jsem spojila s otázkami na spokojenost s kvalitou služby, které touto dobou klienti dostávají. Z jejich reakcí vím, že jim více dotazování tohoto typu vadí. (sonda je zpracována zvlášť.)

Dotazníky jsem připravila na druhou polovinu září, s termínem odevzdání do 27.9. V této době jsem na požádání některým klientům s vyplněním pomáhala.

Zpracování dat

Data jsem vyhodnotila pomocí celkem 13 tabulek, sedm tabulek pro údaje od veřejnosti (včetně místa, kde senior nyní žije), šest pro údaje od příbuzných žadatelů a klientů.

Tabulka 1

Veřejnost	Ž do 30	M do 30	Ž do 40	M do 40	Ž do 50	M do 50	Ž nad 50	M nad 50	celkem	%
Přímý pečující	1	0	1	0	3	3	3	2	13	13,98
Senior doma	6	10	2	6	4	1	3	3	35	37,63
Senior v LDN	4	5	3	2	3	1	4	3	25	26,88
Senior v penzionu	2	5	2	3	2	2	1	0	17	18,28
Senior již zemřel	0	0	0	0	0	0	3	0	3	3,23
Celkem	13	20	8	11	12	7	14	8	93	100,00

Tabulka 1 ukazuje, kde žijí příbuzní seniori dotazovaných a kolika z nich je nutno osobně pomáhat. Na péči a potřeby tří seniorů již respondenti pouze vzpomínají. Zároveň je tu uveden počet respondentů, rozdělených do osmi kategorií podle věku a pohlaví. Toto rozdělení nám může určit závislost názorů na potřeby seniorů na věku a také na osobních zkušenostech respondentů. Z 93 dotazovaných lidí od 30 do 50 a více let je 13 přímých pečujících o seniora, přičemž doma žije celkem 35 příbuzných. Někteří z nich ještě žádnou pomoc nepotřebují. Dalších 42 příbuzných seniorů již mají zajištěnou péči v LDN, penzionu nebo domově pro seniory (veřejnost tyto služby nerozlišuje, samotní seniori někdy prý domovu říkají penzion anebo se z penzionu stal DpS), tři další již zemřeli. Mezi pečujícími je jedna žena do 30 a jedna žena do 40 let věku, od čtyřiceti let věku je četnost péče o seniory vyrovnaná mezi muži i ženami po třech případech, pouze muži nad 50 let věku jsou pečující dva.

Tabulka 2

Věk seniorů	Ž do 30	M do 30	Ž do 40	M do 40	Ž do 50	M do 50	Ž nad 50	M nad 50	celkem	%
Žena do 70 let	0	1	2	4	0	0	0	0	7	7,53
Muž do 70 let	0	2	0	1	0	0	3	0	6	6,45
Žena do 80. let	6	5	2	2	4	2	3	2	26	27,96
Muž do 80.let	2	8	3	2	3	2	1	1	22	23,66
Žena nad 81 let	3	3	1	2	4	1	5	3	22	23,66
Muž nad 81 let	2	1	0	0	1	2	2	2	10	10,75
Celkem	13	20	8	11	12	7	14	8	93	100

V tabulce 2 dotazovaní uvedli věk seniorů. Nejvíce příbuzných seniorů je ve věku od 71 let a nad 81 let, dohromady 48 žen a 32 mužů. Celkem 33 seniorů je hodnoceno respondenty do 30 let, 19 respondenty do 40 let a 41 seniorů je hodnoceno respondenty staršími, kteří mají nejvíce zkušeností s přímou péčí.

Tabulka 3

Radí se o	Ž do 30	M do 30	Ž do 40	M do 40	Ž do 50	M do 50	Ž nad 50	M nad 50	Z 93	%
Nákupu potravin	1	0	1	2	2	2	8	5	21	14,19

Celkem	13	20	8	11	12	7	14	8	93	100,00
--------	----	----	---	----	----	---	----	---	----	--------

Tabulka 5 vyjadřuje názor respondentů na vhodnost hospodaření s penězi seniory bez jakéhokoliv dohledu a omezení. Mladí respondenti do 30 let ve 27 případech odpověděli ano a většinou se divili, proč by nad otázkou měli přemýšlet. Šest z nich však vědělo, že kvůli hospodaření jejich příbuzného byly v rodině nějaké spory, například kvůli ztrátě nebo prodejní akci. Zajímavé je, že právě muži do 30 let a muži nad 50 let (čtyři a tři) měli největší pochybnosti o správnosti samostatného rozhodování starých lidí v oblasti hospodaření. Celkem byly čtyři pětiny všech respondentů pro zachování samostatnosti svých příbuzných a pouze jedna pětina rezolutně nesouhlasila. Únikovou možnost „nevím“ nezvolil nikdo.

Tabulka 6

	Ž do 30	M do 30	Ž do 40	M do 40	Ž do 50	M do 50	Ž nad 50	M nad 50	celkem	%
Mobilita										
Chodí sám	4	9	4	5	5	3	1	3	34	36,56
Dopr., berle, hůlka	3	4	3	4	3	3	7	3	30	32,26
Nemůže chodit	3	5	1	1	3	1	6	1	21	22,58
Nechce ven	0	2	0	0	1	0	0	1	4	4,30
Nevím	3	0	0	1	0	0	0	0	4	4,30
Celkem	13	20	8	11	12	7	14	8	93	100,00

V tabulce 6 se dozvídáme o pohybových schopnostech seniorů, které mohou mít vliv na jejich možnosti a chování, včetně potřeby pomoci dalších osob. 34 seniorů chodí bez pomoci, 30 používá hůlku nebo berle. Chodit nemůže 21 seniorů, ven, tedy opustit byt odmítají 4 senioři a u dalších čtyř respondentů stav seniorů neznají. Jsou to tři mladé ženy do 30 let a jeden muž od 40.let. Seniorů, kteří nechodí, mají nejvíce ženy nad 50 let (6) a u respondentů do 30 let (celkem 7).

Tabulka 7

	Ž do 30	M do 30	Ž do 40	M do 40	Ž do 50	M do 50	Ž nad 50	M nad 50	celkem	%
Spokojenost s penzí										
Senior spokojen	11	11	5	6	7	6	1	5	52	55,91
Má menší důchod	0	3	0	0	2	0	7	1	13	13,98
Rodina pomáhá	1	0	0	0	2	1	3	2	9	9,68
Nevím	1	6	3	5	1	0	3	0	19	20,43
Celkem	13	20	8	11	12	7	14	8	93	100,00

Tabulka č.7 vyjadřuje spokojenost seniora s jeho důchodem, zda mu připadá dostatečný nebo malý. Podle respondentů je spokojeno s výší svého důchodu 52 seniorů, dalších 13 z různých důvodů tvrdí, že mají málo peněz a rodina musí podporovat devět seniorů. U dalších devatenácti především mužům do 30 let a lidem ve věku do 40 let chybí informace. O takových věcech se se svými příbuznými nebaví nebo si tyto informace nepamatují.

Tabulka 8

Rodina seniora v DpS	Ž do 30	M do 30	Ž do 40	M do 40	Ž do 50	M do 50	Ž nad 50	M nad 50	celkem	%
Žena do 70 let	0	0	0	2	0	0	0	0	2	5,13
Muž do 70 let	0	0	0	0	1	0	0	0	1	2,56
Žena do 80. let	0	0	1	1	3	2	2	0	9	23,08
Muž do 80.let	0	0	0	0	3	0	2	0	5	12,82

Žena nad 81 let	2	0	2	0	5	2	4	2	17	43,59
Muž nad 81 let	0	0	0	0	4	0	1	0	5	12,82
Celkem	2	0	3	3	16	4	9	2	39	100,00

Tabulka č.8 popisuje věkové složení 39 seniorů v DpS, které navštěvují respondenti. Nejvíce je žen nad 71 a 81 let, celkem 26. Mužů nad 71 a 81 let je 5 a 5, mladší senioři jsou tři. Nejvíce dotazovaných bylo žen do 50 let věku, celkem 16. další velkou skupinou byly ženy nad 50 let, těch bylo 9. Mezi dotazovanými nebyl žádný muž do 30 let, dvě ženy v tomto věku byly pečujícími o své babičky, seniorky nad 81 let věku. Všech 30 dotazovaných žen bylo dříve pečujícími osobami, z devíti mužů všech věkových kategorií všichni při péči alespoň asistovali.

Tabulka 9

Radí se o	Ž do 30	M do 30	Ž do 40	M do 40	Ž do 50	M do 50	Ž nad 50	M nad 50	Na 39
Nákupu potravin	2	0	0	3	10	1	4	0	20
Nákupu drogerie	2	0	3	3	12	3	9	0	32
Nákupu spotřebiče	0	0	3	3	16	4	9	2	37
S nákupem služeb	0	0	0	3	16	4	9	2	34
Celkem	2	0	6	12	54	12	31	4	(131)

Tabulka č.9 vypovídá o seniorově potřebě pomoci nebo rady při nákupu zboží. Nejčtenější potřeby seniorů uváděly ženy do 50 let věku, po nich kategorie žen nad 50 let. Obě nejmladší pečovatelky pomáhaly svým babičkám s nákupem potravin a drogerie, k dalším kategoriím neměly příležitost. V kategorii do 40 let překvapivě více do všech typů nákupů zasahovali muži dvojnásob častěji, než ženy. Naopak muži nad 50 let do nejběžnějších nákupů nijak nezasahovali, zařídili nebo pomohli pouze s nákupem služeb nebo spotřebiče.

Tabulka 10

Větší částky	Ž do 30	M do 30	Ž do 40	M do 40	Ž do 50	M do 50	Ž nad 50	M nad 50	Z 39
Ztratil/a, okraden/a	2	0	2	2	4	2	4	2	18
Půjčka rodině	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Půjčka cizím	0	0	1	1	0	0	0	0	2
Nakoupil/a na akci	0	0	1	0	1	0	0	0	2
Dává rodině	2	0	1	3	7	4	6	1	24
Nevím	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Celkem	4	0	5	6	13	6	10	3	(47)

V tabulce č. 10 uvedli všichni respondenti zkušenosti s hospodařením svých příbuzných. Zhruba polovina ze 39 seniorů byla v době před nástupem do domova okradena nebo ztratila větší částku, od několika stokorun po tisíce. Nejvíce ztratila seniorka, které podvodnice vybrala ze sekretáře sedmdesát tisíc korun. Dvě třetiny seniorů dávali a dále dávají část svých peněz rodině, například přispívají vnukům na studia. Pouze jeden senior rodině půjčil a dva půjčili peníze někomu cizímu. Tyto peníze prý ale budou vráceny. Žádný dotazovaný se odpovědi nevyhnul, naopak u osmi seniorů byly uvedeny dva údaje.

Tabulka 11

Finance bez dohledu	Ž do 30	M do 30	Ž do 40	M do 40	Ž do 50	M do 50	Ž nad 50	M nad 50	celkem	%
Ano	1	0	1	1	3	2	1	0	9	23,08
Ne	1	0	2	2	13	2	7	2	29	74,36
Nevím	0	0	0	0	0	0	1	0	1	2,56
Celkem	2	0	3	3	16	4	9	2	39	100,00

Tabulka č. 11 uvádí názor příbuzných na to, zda by měl senior volně nakládat se všemi svými penězi včetně úspor. Tři čtvrtiny všech dotazovaných tvrdí, že je nutný dohled, a to včetně jedné vnučky do 30 let. Nejvíce nesouhlasných názorů uvedly ženy do 50 a nad 50 let, celkem 20, tedy více, než polovina dotazovaných. Uvedly pochybnosti o duševních schopnostech svých starých příbuzných, a to včetně negramotnosti a nezájmu. Jedna žena nad 50 let nevěděla, co odpovědět, ženy a muži do 50 let projeví největší toleranci věkových kategorií, celkem pět z devíti souhlasných odpovědí.

Tabulka 12

Mobilita	Ž do 30	M do 30	Ž do 40	M do 40	Ž do 50	M do 50	Ž nad 50	M nad 50	celkem	%
Chodí sám	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2,56
Berle, hůlka	0	0	1	0	4	1	3	1	10	25,64
Leží	0	0	1	0	1	0	0	0	2	5,13
Vozík	1	0	1	2	4	0	2	0	10	25,64
Chodítko	1	0	0	1	7	3	4	0	16	41,03
Celkem	2	0	3	3	16	4	9	2	39	100,00

V tabulce č. 12 hodnotili příbuzní pohyblivost seniorů. Pouze jeden muž v kategorii nad 50 let měl volně pohyblivého příbuzného, celkem deseti dotazovaným se příbuzný pohybuje pomocí berlí nebo s oporou hůlky. Chodítko potřebuje 16 seniorů a invalidní vozík 10. Dva senioři jsou převážně ležící.

Tabulka 13

Spokojenost s penzí	Ž do 30	M do 30	Ž do 40	M do 40	Ž do 50	M do 50	Ž nad 50	M nad 50	Z 39
Senior spokojen	2	0	3	2	10	3	2	0	22
Má menší důchod	0	0	0	1	4	1	7	2	15
Rodina pomáhá	0	0	0	0	2	0	3	2	7
Nevím	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Celkem	2	0	3	3	16	4	12	4	44

V tabulce č. 13 uvádějí dotazovaní, jak je jejich senior spokojen s výší důchodu. Celkem 5 dotazovaných tu uvedlo dvě možnosti. Pomoc rodiny si vyžádalo sedm seniorů, třebaže tři z nich jinak uvádějí, že jsou spokojeni. Dva vyžadují pomoc u žen do 50.let, jeden u ženy nad 50.let. Muži a ženy nad 50 let pomáhají čtyřem svým příbuzným, kteří mají pocit, že mají nižší příjem, než by potřebovali. Odpovědi se nevyhnul nikdo z dotazovaných.

Ověření hypotéz

1. podle dotazovaných staří lidé ztrácejí schopnost správně nakládat s penězi a potřebují dohled nad hospodařením

Na tuto hypotézu odpovídají tabulky č. 4, 5, 7, 10, 11 a 13. U spokojenosti seniorů s příjmem (vědomosti o tomto stavu u příbuzných) je senior spokojen podle veřejnosti v 52 případech z 93 (55,9%), méně peněz, než by zasloužil nebo potřeboval, má podle veřejnosti 13 lidí (14%), dalším devíti rodina pomáhá (9,7%). Devatenáct respondentů, především do 40 let věku, považuje otázku důchodu na tolik soukromou, že o ní v posledním roce doma nemluvili. V této otázce nebyly u dotazovaných z řad veřejnosti žádné zdvojené odpovědi.

Rodiny klientů a žadatelů o službu naopak v pěti případech ze sedmi finančně vypomáhajících uvedli nižší příjem seniora, než by potřeboval. Z toho jsou dva lidé, kteří jsou zatíženi splátkami. Ze 39 klientů a žadatelů je 22 lidí spokojeno se svým důchodem (56,4%) a patnáct jej má, podle svého vyjádření příbuzným, menší. (38,5%). Přehled o spokojenosti tu mají všichni příbuzní. Poměr naprosté spokojenosti je tedy podobný, pocit nedostatečně velkého příjmu má větší počet klientů a žadatelů, než celkem 23% seniorů, příbuzných s respondenty z řad veřejnosti. Ti všichni (9 osob) ale uváděli, že by o problémech snad věděli.

Rodinní příslušníci si všimají častých ztrát peněz nebo toho, že byli jejich příbuzní oklamáni, nevyznají se v různých druzích zboží, půjčují cizím osobám. Z lidí, žádajících umístění nebo již klientů jednoho konkrétního domova, se ztráta nebo okradení udála 18.lidem ze 39 (46,2%). Z jednání s rodinnými příslušníky jsem zjistila, že tato událost vždy vzbudila pozornost a byla právě u těchto 18. lidí motivem rodinné porady a hledání služby. Zároveň se tito rodinní příslušníci domnívají v 74,36%, že jejich senior potřebuje dohled nad správou svých peněz.

Respondenti z řad veřejnosti uvedli tuto událost u 35 svých seniorů z celkového počtu 93 osob, což je 37,6%, ale pouze 20,43% dotazovaných se vyslovilo pro dohled nad správou peněz.

Veřejnost zaznamenala také návštěvy prodejních akcí a půjčku cizímu člověku, celkem ve 33 případech (25 +2), proti 2 +2 podobným událostem v minulosti jak žadatelů o službu, tak již přijatých klientů. Zde je logické, že v Domově pro seniory prodejní akce neproběhla, ale rodina nezaznamenala ani v roce před přijetím více, než dva své nakupující a dva půjčující seniory. Ve všech čtyřech případech však šlo o opakovaný jev.

Hypotézu pokládám za potvrzenou v v obou částech s tím, že veřejnost je ve svém mínění o potřebě dohledu tolerantní.

2. podle dotazovaných by staří lidé měli být omezeni v rozhodování o vlastních penězích

Na tuto otázku odpovídají tabulky č. 5 a 11. Je tu výše zmíněný rozpor mezi názory veřejnosti a užšího kruhu příbuzných žadatelů a klientů pobytové služby. Proti volnému nakládání s penězi u svých příbuzných, ajk jsem zmínila výše, se vyslovilo 20,43% lidí z řad veřejnosti a 74,36 příbuzných současných nebo budoucích klientů. Dohromady tvoří obě skupiny 132 respondentů a těch, kdo si představují nutnost omezení, je celkem 48, což je dohromady 36,7 %. Převažuje tedy mínění dalších 83 lidí, kteří jsou pro volné nakládání seniorů s vlastními penězi.

Tato hypotéza se ukázala v širších souvislostech jako nepravdivá

3. mladší ročníky lidí jsou k problematice peněz seniorů tolerantnější

také na tuto otázku odpovídají tabulky č. 5 a 11. Pokud mladší ročníky, kde je méně přímých pečujících, rozdělím v obou skupinách na podskupiny mužů i žen do 40 let a skupinu nad 41 let („do 50“), je u respondentů z řad veřejnosti tolerance k samostatnosti seniorů v poměru 42 mladších

ku 32 starším respondentům, tedy 56,8% ku 33,2%. U rodin klientů a žadatelů je tento poměr jiný, 3 mladší ku 6 starším, ale pokud vezmeme v úvahu, že sedm mladších respondentů je 100% všech dotazovaných do 40.let a 32 starších je 100% v této skupině, potom je tu 42,9% mladších proti 18,8% starších.

Tato hypotéza se potvrdila jako pravdivá.

4. podle dotazovaných se staří lidé bez pomoci nevyznají v nabídce současného zboží ani služeb, i když se dobře pohybují.

Na tuto hypotézu odpovídají tabulky 3, 6, 9, a 12. Při běžných nákupech nebo pořízení nového spotřebiče se senioři opakovaně radí s rodinou. Veřejnost udává největší počet podpory u 63 lidí z 93, rodinní příslušníci žadatelů a klientů uvádějí potřebnou pomoc u 37 ze 39 seniorů. Zajímavá je potřeba porady s nákupem drogerie, kde se radou podílí veřejnost u třetiny svých seniorů, tedy 32 z 93, zatímco u žadatelů a klientů jde o potřebu u 32 lidí z 39. Žadatelé a klienti v pobytové službě potřebují pomoc při nákupu potravin v podobném počtu (20), jako příbuzní respondentů širší veřejnosti (21), ale poměr v procentech se liší, 53,8% žadatelů a klientů ku 21,5% příbuzných u veřejnosti.

Při srovnání pohyblivosti, která je určitým ukazatelem možnosti samostatného rozhodování o nákupu a závislosti seniora na pomoci okolí ve všech směrech, docházíme k číslu 64 relativně pohyblivých lidí z 93 u příbuzných veřejnosti, což je 68,1%. Další čtyři si nejsou současnou pohyblivostí jistí (mladší respondenti do 40.let), podle datazů ale předpokládají, že by jejich příbuzní ještě měli do této skupiny patřit, což by zvyšovalo údaj o mobilitě na 68 seniorů, tedy 75,1%. Ven nechtějí chodit další 4 senioři, ale prý si objednávají většinu věcí podle vlastního uvážení. Největší potřebu podpory při nákupech veřejnost udávala u 63 lidí, což je pouze o jednoho méně, než je dobře pohyblivých seniorů.

Lidé, kteří žádají o umístění nebo jsou již klienty pobytové služby, jsou bez většího omezení pohybu v počtu 16, což je pouze 41%. Klienti, kteří potřebují vozík, vesměs potřebují také poradenství s nákupem zboží nebo služeb. (V zařízení jde např. o služby pedikérky, kadeřnice, duchovní potřeby.) Na 39 seniorů bylo odhadnuto 131 potřeb podpory a rady, což je celkem 335,9%.

Srovnáním obou skupin seniorů a jejich potřeb se ukazuje nižší orientace seniorů v obou kategoriích v nabídce zboží a služeb.

Tato hypotéza se potvrdila jako pravdivá.

5. nejvíce potřebný péče je senior nad osmdesát let

Při formulování této hypotézy jsem vycházela z náhodně zaslechnutých komentářů a diskuzí.

„Problematický“ zde supluje pojem „potřební jakékoliv pomoci“. Na tuto otázku odpovídají tabulky č.1, 2, 3, 6, 8, 9, 12. Senioři jsem si pro srovnání rozdělila do tří věkových skupin, a to do 70., 80. a nad 81 let věku. Zástupci veřejnosti měli 13 seniorů do 70 let, 48 seniorů do 80.let a 32 seniorů nad 81 let. Ze všech těchto seniorů jich doma žilo 35 víceméně samostatně a s přímou péčí nebo v rodině respondenta dalších 13, dohromady 48. Dalších 42 seniorů bylo v LDN nebo penzionu (domově) a všichni tři zemřelí skonali v LDN, což číslo navyšuje na 45. Dvacet čtyři seniorů od 33 nejmladších mužů a žen bylo ve věku do 80.let, devět mělo 81 a více roků. Přitom tito mladí lidé byli toho názoru, že pouze šest ze 33 lidí by nemělo o svých penězích rozhodovat. S důchodem je spokojeno 22 seniorů, u sedmi dotazování sice nevědí, ale nepředpokládají žádný problém (celkem 29).

Jednomu rodina pomáhá a tři senioři údajně mají pocit, že jejich důchod je menší, než by potřebovali. U problémů s penězi opět deset respondentů neví, co uvést, jedenáct ví, že senior utrpěl ztrátu nebo byl okraden, devět nakoupilo na akci, tři pomáhají finančně někomu v rodině. Odpovědi nebyly zdvojené a byly rozložené napříč věkovým spektrem.

Pečující a rodinní příslušníci z řad veřejnosti nad 40 let věku měli celkem 38 seniorů starých 71 let a více, z toho 20 starších 81 let. Jedenáct z nich se označilo za přímého pečujícího, dalších 16 mělo seniora v pobytovém zařízení nebo LDN a tři v minulém roce zemřeli. Uvedli celkem 32 situací, které je znepokojili (ztráta peněz, okradení, nákupní akce, ale zároveň sedm nejstarších příbuzných (kde je péče o nejstarší seniory, protože se vždy jednalo o rodiče, nikoliv sourozence a pod.) uvedlo, že o takových problémech vůbec nevědí. Devět těchto příbuzných nad 41 let nepovažuje za nutné na hospodaření příbuzných dohlížet (proti deseti mladším stejného názoru), zatímco třicet dva

příbuzných tvrdí, že je to potřeba. Rady s nákupem různého zboží vesměs nejvíce poskytují příbuzní nad 51 let věku. Z vrstvy nejstarších seniorů jich ještě dvanáct chodí bez pomoci, čtrnáct s berlí, hůlkou nebo doprovodem.

Příbuzní žadatelů a klientů mají pouze 3 seniory ze 39 ve věku do 70.let, 14 do věku 80.let a starších je celkem třicet dva. V konkrétním domově pro seniory je kritériem pro přijetí vysoká míra potřeby péče další osoby, takže srovnání s výsledky u veřejnosti by bylo zkreslené. Senioři, kteří potřebují řešit bytové problémy nebo jim stačí terénní služby, o přijetí nežadají, sami chtějí co nejdéle zůstat doma. Posoudíme-li proto pouze údaje z první části sondy, převaha nejstarších lidí v míře potřebnosti péče z ní jednoznačně nevyplývá. **Hypotéza se nepotvrdila jako pravdivá, pokud se netýká žadatelů a klientů služby..**

Závěr

Tato sonda mi posloužila pro orientaci v nahlížení na několik problémů kolem vnímání pomoci seniorům a jejich potřeb ohledně nakládání s vlastními penězi. V průběhu vyhodnocování došlo k diskuzím kolem kauz z dokumentárního filmu „Šmejdi“, který je široce propagován médii. Tato sonda ukazuje stav před upozorňováním na nekalé praktiky a bezmoc seniorů, takže není ovlivněna mediální masáží, nýbrž pouze vlastními zkušenostmi respondentů. Během dotazování jsem se nesetkala s otevřenými projevy ageismu ani podceňování schopností starých lidí.

Vzhledem k častému setkávání s rodinami žadatelů o přijetí jsem však nabyla dojmu, že problém s hospodařením s penězi by mohl být širší, než se mi jeví, se souvislostmi, které toto šetření nemohlo odhalit.

20.října2012

Příloha č.4 – doporučení ze stránky www.policie.cz

Preventivní informace Úvodní strana / Prevence / Preventivní informace

Podvody na seniorech
(NE) BEZPEČNÝ VĚK

Když víte, co vás může ohrozit, máte větší šanci se bránit.

DOPORUČUJÍCÍ RADY PRO SENIORY JAK SE CHRÁNIT PŘED OKRADENÍM

Peníze, doklady i klíče noste v příruční uzavřené tašce nebo kabelce vždy odděleně. Berte si jen tolik peněz, kolik skutečně potřebujete. Peněženku uložte na dno nebo do spodní části kabelky nebo nákupní tašky. Kabelku nebo tašku přes rameno nenechávejte viset na zádech, ale mějte ji stále na očích a chraňte ji rukama na boku nebo na břiše. Kabelku nebo tašku nepokládejte v obchodech na police a nenechávejte ji v nákupním vozíku. Nikdy ji neodkládejte s oděvem v šatně kina, divadla, restaurace, ani v čekárně u lékaře či na úřadech. Vyhybejte se návalům mnoha lidí, tlačence nahrává zlodějům a okradení může proběhnout bez povšimnutí.

Čtete-li si v dopravním prostředku MHD, mějte své příruční zavazadlo pořád pod kontrolou. Ve vlaku si vybírejte kupé, kde už sedí další cestující a nenechávejte svá zavazadla bez dozoru. Při výběru peněz z bankomatu si hlídejte soukromí. Dávejte pozor, jestli vás někdo nesleduje příliš zblízka. Vybírání z bankomatů uvnitř bank či spořitelny je spolehlivější. Na ulici vybírejte peníze za asistence někoho, koho znáte a důvěřujete mu. Nikdy se před nikým nechlubte svými úsporami nebo cennostmi, nepůjčujte cizím lidem peníze, neplaťte žádné zálohy podomním prodejcům.

JAK PŘEDCHÁZET RIZIKU PŘEPADENÍ

Vyhýbejte se odlehlým, nepřehledným a neosvětleným místům. Chodte raději frekventovanějšími ulicemi. Kabelku nebo tašku noste v ruce či na rameni směrem od ulice, aby vám ji z vozovky

nemohl někdo vytrhnout a ukrást. Chce-li vám někdo kabelku ukrást, nebraňte se za každou cenu. Zdraví nebo dokonce život jsou cennější než peníze! Po chodníku chodte raději dále od vchodu domů, kde by mohl číhat případný pachatel a mohl by vás vtáhnout dovnitř. Při vstupování do domu se pozorně rozhlédněte a nevcházejte tam s někým neznámým. Také ve výtahu nejezděte s někým, koho neznáte. Radši počkejte na výtah prázdný. Nepřijímejte doprovod nabízený neznámými lidmi, i kdyby vypadali důvěryhodně. Ochota "pomocníka" může být jen záminkou k tomu, aby se dostal do vašeho bytu a tam vás okradl třeba i za použití násilí. Kdybyste měli pocit, že vás někdo sleduje, snažte se co nejrychleji dostat na místo, kde je nějaký obchod nebo více lidí, mezi nimiž budete bezpečnější.

Kdyby vás někdo napadl, křičte i tehdy, když v blízkosti nikoho nevidíte. Mohl by vás uslyšet někdo za rohem a přispěchat na pomoc. V případě nutnosti můžete pro svou ochranu použít sprej (deodorant, lak na vlasy nebo slzný plyn), který nosíte v tašce či kabelce. Pachatele tím překvapíte, možná i odradíte a sami tak získáte čas na přivolání pomoci. Spuštění vašeho osobního alarmu může útočníka vylekat a přimět ho k útěku. Snažte se vyhnout čekání na liduprázdné zastávce hromadné dopravy, především v časně ranních nebo pozdně večerních hodinách. V prázdné tramvaji nebo autobusu si sedejte co nejblíže k řidiči. Jeho blízkost může případného lupiče od zlého úmyslu odradit nebo vám v případě obtěžování či napadení řidič rychleji pomůže.

JAK SE VYHNOUT PODVODU

Podvodníci využívají různé záminky a lsti, aby se dostali k vašim penězům. Chtějí vniknout do vašeho bytu a pokud z vás nevyhládkají peníze přímo, ovládají řadu způsobů jak vás okrást. Nedůvěřujte neznámým lidem, nikoho cizího nepouštějte do svého bytu. Nikdy hned neotvírejte dveře, nevíte-li, kdo je za nimi. Pořídte si panoramatické kukátko, které vám umožní dobře si návštěvníka prohlédnout, instalujte si na dveře bezpečnostní řetízek, který udrží dveře jen pootevřené. Některé věci tak můžete vyřídit bezpečněji. Zvoní-li opravář, pracovník úřadu či jiných služeb (odečet plynu apod.) nechte si předložit jeho služební průkaz, nebo ještě lépe zavolejte na úřad nebo instituci, na kterou se pracovník odvolává. V případě jakýchkoliv pochybností trvejte na tom, že o nabízenou službu nestojíte. Nepodléhejte lákavé vidině snadného zbohatnutí. Podomní nabídky výher v loterii nebo výhodných koupí odmítněte - v naprosté většině jde o podvod. Udržujte dobré vztahy se sousedy v domě. Napište si jejich telefonní čísla, v případě potřeby bývá jejich pomoc nejrychlejší. Důležitá telefonní čísla (policie, lékař, hasiči aj.) mějte viditelně blízko telefonu, abyste mohli co nejrychleji přivolat pomoc. Nepodvolujte se nátlaku ze strany rodinných příslušníků, natož cizích lidí, k podpisu závažných dokumentů např. k převodu bytu, domu nebo chaty nebo poskytnutí peněžních půjček.

Vše si v klidu a pečlivě promyslete. Závažná rozhodnutí o vašem majetku konzultujte s právníkem, nechte si poradit od dalších věrohodných osob. Většina institucí a nevládních organizací, která poskytuje pomoc seniorům, nabízí i bezplatnou právní poradnu.

JAK ZABEZPEČIT MAJETEK

Zamykejte vstupní dveře a zavírejte okna vždy, když opouštíte domácnost, i když jdete třeba jen na chvíli k sousedce nebo na krátký nákup. Pootevřená balkónová okna nebo větrací okénka jsou pro zloděje-bytaře velkým lákadlem. Venkovní, bytové i balkónové dveře v noci zamykejte, i když jste doma. Bezpečnost bytu zvýšíte instalací bezpečnostních dveří nebo různých mechanických zábranných prostředků jako jsou např. bezpečnostní štít a profilová cylindrická vložka, vrchní přídavný zámek, příčná a celoplošná dveřní závora, pojistka dveřních závěsů jako zábrana proti vysazení dveří.

Příloha č.6

Program finančního poradenství a podpory klientů při ekonomické aktivizaci

V našem zařízení máme zkušenost s krádežemi z neuzamčených stolků, vymáháním nevracených půjček od slabších nebo soucitných obyvatel, poslední době s placením dluhů a příchodem lidí, kteří jsou nejistí v používání vlastních peněz. Na podporu těchto klientů a také jako pomoc pro hospodaření s kapesným při nutnosti platit léky a poplatky postupně vznikal program, který hodláme dál rozvíjet podle dalších zkušeností.

Program napomáhá ochraně vlastnických práv našich klientů a zároveň některým ekonomicky slabším může pomoci k lepšímu sebevědomí, ulehčit od starostí a také ochránit před negativním hodnocením.

Během rozvoje programu jsme také začali reagovat na situaci s exekucemi a dluhy, které velmi negativně ovlivňují také psychickou pohodu a celkové zdraví klientů.

Historie programu:

Do roku 2007 znamenal pojem „složní listy obyvatel“ (dále jen SL) pouze 37 plastických kapes s fyzickou hotovostí a pokladním listem v příručním trezoru. Přístup k nim měla sociální pracovnice a staniční sestra, doklady se uchovávaly sepnuté a celkově bylo změn na sl.listech málo.

Po lednu 2007 převzala SL sociální pracovnice (dále SP) a vzhledem k situaci, kdy mnozí klienti o peníze rychle přicházeli, opakovaně nabízela některým z nich podporu. Spočívala v nákupu zásob, především kuřiva, úschově a postupném přidělování (anpř. cigaret). Vyžadovalo to spolupráci celého týmu, ale brzy se ukázaly první výsledky. Ubylo obtěžování personálu prosbami o půjčování cigaret (včetně mimopracovního) a celkově se zlepšilo klima v Domově.

Během čtvrt roku se nejsnaživějším klientům podařilo zvládnout dluhy a dosáhnout plynulé spotřeby cigaret. Jestliže předtím utratili a rozdali peníze během prvního týdne, nyní byli včas upozorněni i na nutnost rozdělit si krabičku na několik dnů a postupně vydrželi s penězi celé období. Což se stále přihází kvůli nečekaným výdajům na léky nebo nemocnici. Cílem je dosáhnout alespoň malého počtu cigaret na den a tím odstarnit nervozitu, rozčilení a nelad při jejich naprostém nedostatku.

Službu přidělu kuřiva využívalo od začátku šest klientů-kuřáků. Další klienti postupně využívali úschovy hotovosti v trezoru jako obranu před chronickými půjčovateli.

Zde začala práce s klienty při jejich nákupech, vtažení do jejich osobních finančních záležitostí. Při objednávkách nákupů jsme s klienty hovořili o různých možnostech, cenách, druhu zboží, o tom, že si klient opravdu může dopřát nějakou maličkost a dobrotu. Mnoho klientů se úzkostlivě bojí o budoucnost, byli vedeni k velké skromnosti a odevzdávání peněz rodině. Nyní

jsou informováni i o tom, kolik jim každému zbývá peněz, o vhodnosti úložek na knížku. Pokračujeme v tradici zakládání VK a spoření.

Na podzim roku 2007 jsme nabídli všem klientům možnost spořit si na léky, které se měly od ledna hradit. Podle vlastní úvahy si odkládali měsíčně průměrně sto a více korun, aby náraz v lednu nebyl tak tvrdý.

V roce 2008 byly platby za léky citelné, ale podařilo se u většiny lidí procházet jednotlivými měsíci bez větších problémů, právě díky úložkám. Zaznamenali jsme uspokojení u klientů, kteří si podle naší rady takto „naspořili“. Potíže zbyly u několika obyvatel, kteří si odmítli ukládat i „spoření na léky“ a jejich chování působilo dlouhodobě potíže s vázáním provozní hotovosti. (Je nutné léky nakupovat v lékárnách vzdáleného města za hotové, hromadně.)

Změnily se také počty kuřáků, kteří si zásoby cigaret uschovali uzamčené u SP nebo na ošetřovně. Někteří obyvatelé přestali kouřit (často v souvislosti se zdravotním stavem).

S každým klientem bylo vždy jednáno individuálně vzhledem k jeho potřebám, někteří se postupně obracejí o radu, jak našetřit např. před návštěvou z daleka „na benzín“, jaké jsou aktuální ceny nebo slevové období u elektroniky a pod.

Současnost:

Sociální pracovnice (SP) spravuje **složní listy** obyvatel, které se skládají z pokladních listů, označených jménem a s očíslovanými stránkami. Všechny záznamy klient potvrzuje podpisem, je vždy informován, zač částku vydal nebo odkud přišla (například vrácení z předešlého nákupu, ze zálohy za služby kadeřnice, viz níže). Převody zůstatků se přepisují stylem pokladní knihy a s podpisem SP a klienta.

Veškeré operace a změny vkladu se tedy dávají k podpisu klienta s vysvětlením, klient a případně jeho rodina (ta se souhlasem klienta) mají možnost kontroly veškerých výdajů/účtů, mohou se dotázat na vše, co jim není jasné.

Při výdeji peněz na nákup se účtenkou doprovodí až vrácení peněz nebo jsou po dohodě drobné ponechány klientovi, který s nimi hospodář sám. Účtenka je nutná při každém nákupu, který provádí SP, takže i káva, toal.papír, limonády a další, vydané sestrami, jsou propláceny proti jejich ručně vystavenému potvrzení.

Při nákupu léků a hromadných nákupech potravin se snaží SP o získání jednotlivých účtenek na osobu nebo podle situace (výjimečně!) okopíruje hromadnou účtenku a nákup rozdělí, účtenky označí jménem.

Průhlednost a informovanost klientů je součástí aktivizace, probuzení zájmu klienta o dění a jeho osobní záležitosti, zvýšení sebevědomí a posílení jeho projevů vlastní vůle. Proto se snažíme o podpisy nebo značky i u nesvéprávných a oslabených osob (podle okolností mohou být ověřeny svědkem - členem V.O. s možností kontroly, pokud není přít.opatrovník, člen rodiny, kterému klient důvěřuje).

U lidí znevýhodněných nízkými příjmy a např. vysokou spotřebou cigaret nabízíme pomoc s přidělem, kdy se jim cigarety vydají v dohodnutém termínu a množství. Tím zamezujeme větším ztrátám, půjčováním a také utrácení peněz

během prvních třech dnů po výplatě kapesného. Zároveň chráníme slabší jedince před naléháním na půjčky jiným.

V tom spolupracují **členové Výboru obyvatel**, kteří nás upozorní na nežádoucí jevy. S problematickými klienty vše projednáme na schůzi výboru a vedení Domova a společně hledáme cesty k nápravě. SP zde vystupuje současně jako hodnotitel klientovy cesty a navrhovatel možné pomoci. **Zásadou je, že nikdo není pouze „špatný“ nebo problémový, vždy je nějaké pozitivum.** Stanoví se termíny kontrol (např. informace SP řediteli, který rozhodne o dalším jednání V.O.). Zatím se problém téhož klienta jako hlavní bod další schůze neopakoval. Služba je vděčně přijímána lidmi, kteří si postupně ověřují, že se zásobami a kapesným vydrží většinu měsíce nebo celé období. Zároveň jsou jim hrazeny ze sl.listu léky a poplatky. O všech pohybech na účtu, o možnostech dalšího přilepšení a podobně chodí klienti rádi konzultovat. Potvrdilo to také malé dotazníkové šetření v září 2012.

Projevem vůle i právem klienta je přes všechny informace a varování dohodu změnit a se svými penězi a majetkem naložit jinak!

SP dbá na to, aby se klient přestal cítit jako prosebník nebo provinilec (oslabení jedinci k tomu mají sklony), naopak je k využívání služby a hospodaření s penězi vyzývá a podporuje jejich rozhodování. Zdržuje se nevhodných komentářů k přílišnému utrácení nebo požadavkům, vysvětluje věcně, maximálně klientovi taktně připomene minulé neúspěchy a vždy vyzdvihne, co se podařilo.

U lidí, nezvyklých na takovýto režim, na placení dluhů a na plánování vůbec je nutné počítat s obdobím nejméně půl roku, než se zvládnou výkyvy ve financích, zůstatcích a než si zvyknou na splácení dluhů.

Klienti, oslabení zmateností, po dohodě (někdy na přání rodiny, která s klientem tuto věc dohodne) mohou přenechat většinu kapesného na sl. listě, ale informovanost a zainteresovanost se podporuje i u nich. Daří se tím procvičování jejich paměti v této oblasti, hlídají si časem své zásoby potřeb a celkem pravidelně žádají o jejich doplnění. Možnost projevit vlastní vůli jim totiž slouží také k udržení těchto schopností.

Od minulého roku se častěji setkáváme s klienty, kteří se rychle po příchodu osmělují k samostatnému vybírání cukrovinek včetně placení z peněz, které si pro tento účel ponechali z kapesného (většinou jsou to lidé po delším pobytu v LDN nebo rodinou dříve nějak omezovaní). Více nakupují a lépe hospodaří také naši „staří“ klienti, vedení postupně k samostatnosti v posledních třech a více letech.

Důležitá je spolupráce klíčových pracovníků (dále KP) a dalších přítomných pracovníků v přímé péči, kteří svou osobní podporou a pochvalou kladně působí na rozhodování a snahu klientů. Pokud není přítomen KP klienta při dni s cukrovinkami, zastoupí jej službu konající pracovníci, dovedou klienta k „obchodu“, pomohou při rozhodování.

Zásady při nabídce a uskutečňování programu:

1. informace o programu podáváme již při jednání o službě, vhodná je přítomnost člena rodiny (klient někdy čeká na jejich souhlas). Používání

- menších částek a jejich přímé vlastnictví považujeme za přijatelné riziko, které má především pozitivní účinky na osobnost klienta.
2. během aklimatizace klienta opakovaně informujeme, vysvětlujeme, vedeme k tomu, aby přemýšlel o svých potřebách a možnostech, aby je využíval.
 3. tým SP informuje o dotazech nebo nejistotě klienta, což SP řeší předvedením slož. listu, připomenutím dohody, vysvětlením.
 4. reakce na klientovy nálady je okamžitá, stejně jako se důsledně věnujeme podpoře při ukládání peněz. Klient často zapomene, že by měl dojít do pokoje, protože se cestou zapovídá a pod.
 5. klientovi nedoporučujeme uchovávat peníze v kapse, při vyzvednutí většího množství SP umožní klientovi uložit horovost do peněženky, případně mu vydá obal a potom se dotazem ujistí, že jsou peníze uloženy (dochází i k tomu, že klient si ve skříňce najde větší ušetřenou částku a přinese ji posléze k úschově v trezoru).
 6. pracovníci podporují u klientů platby v hotovosti za potřeby, které jsou na Domově k dispozici (toal.papír, káva, limo,...). Tím si klient upevňuje vědomí, že se o své potřeby stará téměř samostatně.
 7. přednost má vždy rozhodnutí klienta, uplatnění jeho vůle, takže původní dohodu může zrušit. SP vždy informuje o možných následcích, nabídku podpory kdykoliv otevře.
 8. možnost opakovaných vstupů do programu není konečná. Klient výhody podpory přijímá v závislosti na svém životním příběhu a důvěře v prostředí a služby Domova.
 9. při pomoci s exekucemi a dluhy platí stejná otevřenost a možnosti odstoupit od pomoci, jako u běžného, každodenního programu. Prvotní je schopnost zvládat nutné platby, základní potřeby, potom dohodnuté splátky a nakonec připravovat si rezervu pro nenadálé události.
 10. nabídka pomoci a podpory je stálá pro všechny klienty, garantujeme stejný přístup bez ohledu na jejich postavení, minulost a problémy.

Pomoc s hospodařením vrací klientům kompetence, jakými je samostatné rozhodování o financích, výběr nakupovaného zboží, plánování výdajů a také roste jejich důvěra ve vlastní schopnosti.

Pomoc klientům, oslabeným poruchami paměti nebo stresem, jim pomáhá překonat tíživé pocity ze selhávání, které zasahuje nejvnitřnější zdroje sebejistoty a sebeúcty.

Podpora při hospodaření navrácí lidem základní potřebu, pocity uplatnění vlastní vůle při nakládání s majetkem. Kdo má u sebe peníze, není zcela závislý na druhých, jsou hmatatelně uznávána jeho práva a rovnost s ostatními.

aktualizováno 15.června 2013

Autor: Hana Mudrová, DiS